

Seferoğlu, S. S. (31.08.2021). *Dijital dönüşüm sürecinde öğretmenlerin teknopedagojik yeterlikleri*. Röportaj: Nazmiye HAZAR. Nirvana Sosyal Bilimler Sitesi, Kategori: Eğitim Bilimleri - Tarih: 31 Ağustos 2021. [Çevrimiçi: <http://www.nirvanasosyal.com/h-1204-dijital-donusum-surecinde-ogretmenlerin-teknopedagojik-yeterlikleri.html>], Erişim tarihi: 31.08.2021.]

“Dijital Dönüşüm Sürecinde Öğretmenlerin Teknopedagojik Yeterlikleri”

Röportaj: Nazmiye HAZAR

Konuk: Prof. Dr. Süleyman Sadi SEFEROĞLU

Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü

Nazmiye Hazar (1): *Hocam Öncelikle sizinle yapmak istediğim görüşmeyi kabul ettiğiniz çok teşekkür ediyorum. 16 Temmuz 2021 tarihinde KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Eğitim Ortak Hizmetler Dairesi tarafından düzenlenen hizmet içi eğitimlerde “Öğretmenlerin Teknopedagojik Yeterliklerinin Geliştirilmesi” konu başlığı ile yüzlerce öğretmenimiz sizin anlatmış olduğunuz bilgilerle çok farklı bir motivasyon enerjisi kazandı. Bu bağlamda bugün paylaşmış olduğunuz bilgilerden yola çıkarak fırsat bulamayan öğretmenlerimizin de istifade edebilmesi adına öncelikle bize neden “Teknopedagoji” bir anlatabilir misiniz lütfen?*

Süleyman Sadi SEFEROĞLU (1):

Bir kavram olarak tekno-pedagoji, teknolojinin öğrenme-öğretme süreçleriyle kaynaştırılmasını (entegrasyonunu) ifade eden bir kavram olarak tanımlanabilir. Öte yandan teknoloji destekli bir yapının uygulamaya konulması sürecinin aslında öğretmen ve öğretim teknolojilerini de kapsayan bir ekibin ortaya koyacağı bir öğretim tasarımı süreci olduğunu da belirtmek gerekir.

Günümüzde hızlı bir dijital dönüşüm süreci yaşanmaktadır. Bu dönüşüm süreci toplumun bütün kesimlerini doğal olarak etkilemektedir. Okullarımız, günümüz çocuklarını ve gençlerini geleceğin başarılı bireyleri haline getirme, onların toplumsal yaşama başarılı bir şekilde uyum sağlamalarını gerçekleştirme sorumluluğunu üstlendiği için de bu yapıların dijital dönüşüm olarak adlandırılan sürecin dışında kalmaları düşünülemez. Bu doğrultuda dijital dönüşüm sürecinin etkili birer elemanı olabilmek için özellikle öğretmenlerin birtakım dijital yeterliklere sahip olmalarının önemli olduğu söylenebilir. Nitekim öğretmenlerin yeterlik durumlarının incelendiği çeşitli çalışmalarda öğretmenlerin teknolojik yeterliklerinin onların mesleki yeterliklerinin önemli bir parçası olduğu belirtilmekteydi. Günümüzde bu söylem eskisi kadar vurgulanmamaktadır. Çünkü öğretmenlerin mesleki yeterliklerinin onların dijital yeterliklerini de kapsadığı konusunda bütün eğitimciler hemfikirdir. Nitekim 2020 yılının Mart ayında salgın nedeniyle yaşanan tam kapanma döneminde bu yeterliklere sahip olunmasının ne kadar önemli olduğu ortaya çıktı. Günümüzde yaşanan hızlı dijital dönüşüm sürecinin etkili bir parçası olunmak isteniyorsa bütün bireylerin kendilerini sürekli olarak güncellemeleri ve bu doğrultuda yeni şeyler öğrenme çabası içinde olmaları bir tercih değil bir gerekliliktir. Bizler öğretmenler olarak öğrencilerimize bu çağda bir şeyler kazandırmak istiyorsak pedagojik yeterliklerimizin yanında dijital yeterliklerimizi de sürekli gözden geçirmek ve kendimizi geliştirmek zorundayız.

Nazmiye Hazar (2): *Pandemi döneminde az önce de belirttiğiniz gibi teknoloji okur yazarlığının değerinin ve öneminin ne kadar da anlamlı olduğunu yaşadığımız süreçlerle daha da bir anlamlandırmış olduk. Bu bağlamda öğretmen yetiştirme ile ilgili hizmet sağlayan kurumlarda Öğretmenlerin teknopedagojik yeterliklerini geliştirmek için dersler arası disiplinler arası işbirliği nasıl gerçekleştirilebilir? Bu konuda ne gibi önerileriniz vardır?*

Süleyman Sadi SEFEROĞLU (2):

Öğretmenlerin dijital yeterliklerinin geliştirilmesi süreci aslında düşünüldüğünden karmaşık bir süreçtir. Bu sürecin etkili ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi için öğretmen yetiştiren kurumlarda disiplinlerarası işbirlikleri giderek daha fazla önem kazanmış durumdadır. Bir öğretmenin mesleğini yürütürken başarılı olmasını doğrudan etkileyen en önemli yeterliklerinden birisi öğretim materyali tasarlama ve geliştirme sürecidir. Bu bağlamda bütün öğretmen adaylarının materyal geliştirme konusu ile ilgili olarak temel ilkeleri öğrenmesi gerekmektedir. Ancak bu temel ilkelerin kendi alanlarına uygulanması, uyarlanması, somut hale getirilmesi süreci de ilgili bilim dalının sorumluluğundadır. Günümüzde bu açıdan gerekli olan işbirliği eksik kaldığı için materyal geliştirme konusunda da maalesef çok eksikimizin bulunduğu görülmektedir.

Nazmiye Hazar (3): *Peki uzun yıllardır yüz yüze eğitim sürecinde eğitimde teknolojik destekli öğretimi sağlamla ilgili gerek okul yapılaşması gerekse öğretmen becerilerini düşündüğümüzde birtakım eksiklikler nedeni ile çağdaş eğitim yaklaşımlarına ilişkin hedeflenen eğitim sisteminin tasarlanmasına ilişkin Türk Eğitim Sistemi'nde asıl başarının sağlanabilmesi ile ilgili öğretim programlarının tasarlanması, uygulanması ile ilgili ne gibi önerileriniz vardır?*

Süleyman Sadi SEFEROĞLU (3):

Bir öğretmenin teknolojiyi öğretim programlarıyla kaynaştırma (entegrasyonu) konusunda etkili olabilmesi için öncelikle öğretim tasarımı konusunda gerekli bilgi ve becerilerle donatılmış olması gereklidir. Bir öğretmen adayı ayrıca mesaj tasarımı ve öğretimsel mesaj tasarımı konularını bilmelidir. Öğretimsel mesaj tasarımı konusunda yeterli deneyime sahip olmayan bir öğretmen materyal tasarımı konusunda nasıl bir yol izleyeceğini zaten bilemez. Biz öğretmenler olarak derslerimizde kullanmak üzere bir öğretim materyali seçerken/hazırlarken çeşitli seçeneklerle karşı karşıya kalıyoruz. Örneğin; “konumuzla ilgili olarak oturup bir materyali hazırlayabiliriz”, “daha önce hazırlamış olduğumuz bir materyali, çeşitli güncellemeler yaparak ve/veya geliştirerek yeniden kullanabiliriz”, “daha önce hazırladığımız bir materyali ilgili derse uyarlayabiliriz”, “bir başkası tarafından hazırlanmış bir materyali alıp aynen kullanabiliriz”, “güncelleyerek, geliştirerek veya uyarlayarak kullanabiliriz”. Bu seçimi yaparken “Konu alanının özellikleri, öğrenen özellikleri, ortamın özellikleri” gibi çeşitli unsurları göz önünde bulundururuz. Ancak bu seçimi yapma, güncelleme, uyarlama gibi süreçler düşünüldüğü kadar kolay olamamaktadır. Biz öğretmenler, öğretmen olarak atandıktan sonra öğretmen yetiştiren kurumlarda aldığımız eğitimle yetinmek zorunda kalıyoruz. Oysa öğretmen yetiştiren kurum ne kadar etkili bir eğitim veriyor olursa olsun, öğretmen adayı o öğrendiklerini gerçek bir ortamda uygulama şansı bulamadığı için öğrendiklerini yeterince içselleştirememektedir. Bu nedenle öğretmenlerimize hizmet içinde ve sürekli olarak eğitimlerin verilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu eğitimlerin sadece mesleki gelişime yönelik olması da gerekmiyor, öğretmenlerin kişisel gelişimlerinin de desteklenmesi gerekmektedir.

Nazmiye Hazar (4): Genel anlamda özellikle günümüz “ Z kuşağı” çocuklarının teknolojiye yakınlığına ilişkin bu kuşak öğrencilerine öğretim yapan “ X kuşağı” ve “Y Kuşağı” öğretmenlerinin bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) ile ilgili pandemi döneminde emeklilik süresi dolmadan uzaktan eğitim sürecinde kendilerine yabancı gelen bu öğretim yöntemine alışamayan öğretmenlerin emekliye çıktıklarını da gördük. Bu anlamda uzun yıllardır öğretmenlik yapan fakat özellikle BİT uygulamaları konusunda kendilerini yeterli hissetmeyen öğretmenlerin motivasyonunu artırıcı ne gibi eğitimler yapılmasını önerirsiniz?

Süleyman Sadi SEFEROĞLU (4):

Yukarıda da belirttiğim gibi öğretmenlerin kişisel gelişimleri onların mesleki gelişmelerinin olmazsa olmaz bir parçasıdır. Kişisel olarak kendisini geliştirme şansı verilmeyen bir öğretmenin kendisini mesleki olarak geliştirmesini beklemek pek gerçekçi olmaz. Öte yandan bir öğretmenin mesleğini yürütürken başarılı olmasını sağlayan en önemli unsurun o kişinin mutlu bir birey olması olduğu unutulmamalıdır. Mutlu bir öğretmen zaten yüksek güdülenmeye sahip olacaktır. Öte yandan öğretmene yapılan ödemeler de önemlidir. Ancak sanılanın aksine öğretmenin aldığı maaş onun güdülenmesini sağlayan unsurlardan en önemlisi değildir. Öğretmen, kendisine değer verildiğini hissettiren her türlü uygulamadan memnun olacaktır. Mutlu öğretmen, güdülenmesi (motivasyonu) yüksek öğretmen, bu bağlamda sınıfta daha çok çaba harcayan öğretmen anlamına gelecektir. Kısaca bir öğretmenden sınıfında başarılı olmasını istiyorsak, öncelikle onun bir birey olarak mutlu olmasına çalışmalıyız. Mutlu bir öğretmen sınıftaki öğrenenlere daha etkili bir şekilde dokunur, onlara daha kolay ulaşabilir. Bu bağlamda meslekte kıdemli olan öğretmenler dijital yeterlikler açısından kendilerini eksik hissedebilirler. Ancak onlara yönelik sağlanacak sürekli eğitimlerle meslekteki deneyimlerini uygulamaya sokma şansı verilebilir.

Nazmiye Hazar (5): eğitimde aile kavramının her geçen gün önemini hissettirdiği dönemleri yaşıyoruz. Bu anlamda öğretmenlerin, ailelerin evde gerçekleştirecekleri teknoloji entegrasyonlarının etkili olabilmesi için nasıl bir yol izlemeleri uygun olabilir? Örnek verebilir misiniz?

Süleyman Sadi SEFEROĞLU (5):

Okulun paydaşlarına bakıldığında listede okul yöneticileri, öğretmenler, öğrenciler ve veliler (ebeveynler) gibi grupların yer aldığı görülmektedir. Okulun çevresine yapacağı katkıların başarıya ulaşabilmesi, etkili olabilmesi için bütün paydaşların sorumluluklarının gereklerini yerine getirmeleri gerekmektedir. Bu zincirdeki zayıf halka veya halkalar zincirin kolayca dağılmasına yol açacaktır. Dijital dönüşüm sürecinin çok hızlı bir şekilde yaşandığı günümüzde bu paydaşlar içinde en zayıf halkalardan birisi maalesef ebeveynlerdir. Ebeveynler çocuklarının eğitimine gerekli desteği yeterince verememektedirler. Çünkü ebeveynler öncelikle dijital yeterlikler konusunda iyi durumda değiller. Aslında biz öğretmenlerin de dijital yeterlikler konusunda çok eksik bulunmaktadır. Ancak ailelerin durumunun daha vahim olduğu söylenebilir. Özellikle salgın döneminde evlere tam kapanma yaşandığında bizler veliler olarak ne yapacağımızı bilemedik. Çünkü çocuklarımızın derslere çevrimiçi ortamda devam etmelerini sağlamak hiç de kolay olmadı. Ayrıca zaman yönetimi, çatışma yönetimi, ekran süresini yönetme gibi konularda da desteğe ihtiyacımızın olduğunu farkettilik. Öte yandan öğrencilerin, yüz yüze eğitim sürecinde öğretmenlerinden aldıkları bazı desteklerden salgın döneminde yoksun kalmaları onların birtakım risk ve tehlikelerle yüz yüze kalmaları sonucunu doğurdu. Veliler çocuklarının kullandıkları

cihazların yönetimi konusunda da onlara destek veremedikleri, onlara rehberlik yapamadıkları için kaotik durumlar yaşandı.

Bu durumların birer sorun olmaktan çıkarılması için de ebeveynlerin dijital ebeveynlere dönüştürülmesi gerekir. Dijital ebeveynlik, “dijital dünyayı takip ederek olanak, fırsat, ihtiyaç ve tehlikelerin farkında olan, çocuğunu bu tehlikelerden koruyup olanakların kullanımı hakkında bilinçlendiren ebeveyn” olarak tanımlanabilir. Bu amaçla okulların velilere yönelik sunacakları eğitimlerle velilerin okulun etkili bir paydaşı olması sağlanabilir. Tabii ki sadece okulların değil Halk Eğitim Merkezi vb yapılar aracılığıyla bütün velilerin dijital yeterliklerinin geliştirilmesi amacıyla çalışmalar yürütülebilir.

Nazmiye Hazar (6): *Peki hocam bu doğrultuda dijital vatandaşlıkla ilgili öğrenim hayatı bitmiş olan; hatta eğitim ve öğretim sürecinde çocuğu dahi olmayan insanlarımız var. Bu insanların teknolojiye entegre edilmesi ile ilgili alternatiflerde teknolojik bir kaynağı satın alabiliyor olsa da sorunlar yaşadıklarını gözlemleyebilmekteyiz. Yani en basit örnekle yaşlı nüfusumuz ya da eğitim düzeyi düşük insanlarımızın ellerinde Android telefonlar olsa da interneti doğru kullanabilmeye ilişkin; sanal tehditler, zorbalıklar ya da dolandırıcılıklarla karşılaşabilme durumlarına ilişkin onların da dahil olabildiği eğitim hizmetleri Türkiye’de yapılmakta mıdır? KKTC’ye bu yönde toplum bütünlüğünün de huzuru açısından ne gibi önerileriniz vardır?*

Süleyman Sadi SEFEROĞLU (6):

Bu soruya yanıt vermek için öncelikle dijital vatandaşlık kavramını tanımlamakta yarar bulunmaktadır. Dijital vatandaş kimdir? Bir dijital vatandaş hangi niteliklere sahip olmalıdır?

Dijital vatandaş; “dijital okur-yazar olan, dijital ortamda iletişim kuran, Bilgi ve İletişim Teknolojilerini ve bu teknolojiler aracılığıyla erişme olanağı bulduğu kaynakları eleştirel bir gözle kullanabilen, dijital ortamda üreten ve tüketen, dijital hukuk, dijital sağlık ve dijital güvenlik hakkında bilgi sahibi olan, kişi olarak tanımlanabilir. Dijital vatandaş ayrıca dijital teknolojileri bilinçli bir şekilde ve doğru kullanan, bu teknolojileri kullanırken etik kurallara uyan, hak ve sorumluluklarının bilincinde olan” kişidir. Bu tanım biraz fazla beklenti içeren veya ütopyik gelebilir. Burada öncelikle sözü edilen bireyin farkındalık durumudur. Örneğin dijital hukuk hakkında bilgi sahibi olunmalı derken bireyden bir hukukçu gibi bilgi sahibi olması beklenmemektedir. Ancak kullanıcılardan beklenen, dijital ortamla ilgili olarak çeşitli farklı hukuki uygulamaların olabileceğinin farkında olunmasıdır. Bu durum dijital güvenlik ve bilgi güvenliği gibi konularla da yakından ilişkilidir.

Son yıllarda sosyal medya ortamlarındaki bilgi kirliliği had safhaya ulaşmıştır. Bu bilgi kirliliği, bilgi güvenliği konusunda farkındalık düzeyi düşük olan kullanıcılar yüzünden giderek büyümektedir. Bu kirlilik yüzünden çevrimiçi ortamları kullanan bireyler yanlış yönlendirilebilmekte ve/veya bu yanlış bilgileri uygulayarak çeşitli sorunlar yaşayabilmekte, mağdur olmaktadır. Bu yanlış bilgilerin paylaşımı sonucunda kimi zaman sosyal ilişkiler bozulabilmekte, kişiler veya gruplar arasında gerginlikler oluşabilmekte, bazı kullanıcılar sanal zorbalığa veya tacize hatta saldırıya/lince uğrayabilmektedirler. Sosyal medya ortamlarında bu tür yanlış bilgilendirmeleri yapanların bir kısmı “trol” olarak adlandırılan kişilerdir. Ancak yanlış bilgiyi paylaşan, yayılmasına katkı sağlayan ve bu nedenle de olası birtakım mağduriyetlere yol açanlar da gerçek kişilerdir. Bir konuyla ilgili gerçek durumu araştırmadan, karşılaştığı bilginin gerçekliğini teyit etmeden eyleme geçen bu tür kişilerin bir kısmı sosyal medyada klavye kahramanları (!) olarak adlandırılmaktadır.

Kısaca, dijital ortamda kullanıcıların sürekli olarak çeşitli risk ve tehditlerle karşı karşıya kaldıklarına, çeşitli dolandırıcılıkların yaşandığına ve insanların mağdur olduklarına tanık olunmaktadır. Bu süreçte maalesef, genç, yaşlı, çocuk, yetişkin, diplomalı, diplomasız olmak üzere toplumun her kesiminden kişilerin yer aldığı gözlenmektedir. Bu durumların yaşanmasının en temel nedeni özellikle bilgi güvenliği konusundaki eksikliğimizdir. Bu süreçte en çok hata yapanlar da dijital teknolojiler ve bilgi güvenliği konusunda yeterli bilgiyle donatıldığını düşünen/zanneden kişiler olmaktadır. Benim kişisel gözlemim, özellikle öğretmenlerin ve akademisyenlerin bu konuda çok eksiklerinin olduğu şeklindedir. Bu bağlamda özellikle bilgi güvenliği konusunda farkındalığı artırmaya yönelik çalışmaların yapılması büyük önem arz etmektedir.

Öncelikli bilgi alma, haber kaynağı olarak çevrimiçi ortamları kullanan bireyler bu ortamlarda karşılaştıkları hangi bilginin doğru, hangisinin yanlış olduğunu genel olarak bilmemektedirler. Çünkü eleştirel düşünme becerilerimiz yeterince gelişmiş değildir. Örneğin “dijital teknolojileri eleştirel bir bakışla kullanabilen” bir dijital vatandaş olan bir birey öncelikle karşılaştığı bir bilginin kaynağını inceler, doğruluğunu teyit eder ve ondan sonra gerekiyorsa bir tepkide bulunur. Oysa çevrimiçi ortamlarda karşılaşılan her türlü bilgiye deyim yerindeyse hiçbir sorgulama yapmaksızın balıklama atlanmakta ve bunun sonunda da birtakım yanlışlıklar yapılmaktadır. Bu bağlamda bir kişi veya kurum hakkında yapılan bir karalama kampanyasına kullanıcılar kolayca alet olabilmektedirler. Bir karalama kampanyası, bilgi güvenliği konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan bireyler yüzünden kolayca bir sosyal medya linç kampanyasına dönüşebilmektedir.

Çevrimiçi ortamlardaki bilginin doğruluğu konusunda çalışmalar yapan çeşitli platformlar bulunmaktadır. Bu platformlardan birisi “teyit.org”dur. Bu platform bireylere eleştirel düşünme alışkanlığını kazandırmayı ve yeni medya okuryazarlığını artırmayı amaçladığını ifade etmektedir. Bu tür platformların bilginin doğruluğunu teyit etme konusunda yaptıkları çalışmaların incelenmesinin, kullanıcılar açısından eğitici bir işlevi olacaktır.

Türkiye’de Eğitim Fakültelerinin çeşitli bölümlerinde “Bilişim Etiği ve Güvenliği”, “Bilgi Güvenliği” gibi başlıklar taşıyan dersler bulunmaktadır. Ancak bu dersler genellikle seçmeli olarak sunulmakta ve bu tür dersleri sunacak öğretim elemanı sıkıntısı yaşanmaktadır. Kısaca bu konuda alınacak çok yolumuz bulunmaktadır.

Nazmiye Hazar: Hocam Çok teşekkür ederim. Bu yararlı bilgilerin pek çok eğitimciye rehber olacağı kuşkusuz. Yeniden görüşmek dileğiyle.